

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ АНТИКОНКУРЕНТНОМУ ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ МІЖ КОНКУРЕНТАМИ

Кузьменко Л.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
заслужений економіст України, старший науковий співробітник
Центру комплексних досліджень з питань антимонопольної політики
м. Київ, Україна

В даний час у всіх розвинених країнах існує антимонопольне законодавство, яке хоча і представлено під різними назвами, але суть його одна - підтримка конкуренції та обмеження монополізації. Найбільш потужним фактором, що диктує загальні умови функціонування того чи іншого ринку, є ступінь розвитку на ньому конкурентних відносин, яке виражається у суперництві між учасниками ринкової економіки за найкращі умови виробництва, купівлі і продажу товарів. Виробники здійснюють постійну боротьбу за покупця на ринку.

Антимонопольне законодавство, зокрема, забороняє угоди і дії, спрямовані на обмеження конкуренції: розподіл ринку, вертикальне чи горизонтальне фіксування цін, дискримінацію в торгівлі. Багато держав заборонили картелі, і лише деякі направили діяльність картелів в таке економічне русло, коли вони стали служити інтересам всього суспільства.

Заборона картелів, як особливого виду антиконкурентних угод, обумовлено їх свідомо негативними по відношенню до конкуренції наслідками. Картелі неминуче тягнуть за собою недопущення, усунення чи обмеження конкуренції. Картелі завдають величезної шкоди безпосередньо і побічно як споживачам, так і всій економіці в цілому, без його реальної компенсації.

Завдаючи шкоди споживачам та економіці в цілому, картель приносить додаткову вигоду лише його учасникам. Відповідно боротьба з картелями посідає вагомe місце у багатьох правових системах світу і передбачає відповідальність за вчинення антиконкурентних узгоджених дій.

Антиконкурентними узгодженими діями, зокрема, визнаються і забороняються угоди між суб'єктами господарювання - конкурентами, тобто між суб'єктами господарювання, що здійснюють продаж товарів на одному

товарному ринку, якщо такі угоди, зокрема, призводять або можуть призвести до:

- 1) встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів;
- 2) обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними;
- 3) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками;
- 4) спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів;
- 5) усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців;
- 6) застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у не вигідне становище в конкуренції;
- 7) укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод;
- 8) суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин.

Міжнародний досвід свідчить про те, що боротьба з картелями може бути ефективною, особливо за умови системного та комплексного застосування спеціально розроблених методів і програм, які ефективно працюють і сприяють підвищенню виявлення порушень, які можуть запобігати і / або перешкоджати доступу до ринків потенційних конкурентів або надавати виняткові переваги.

Створення антимонопольного законодавства в Україні та досвід роботи Антимонопольного комітету України привів до функціонування дієвої системи протидії картелів - створена організаційна структура, правове та методичне забезпечення, введені спеціальні інструменти з доведення картелів.

Однак система не завжди діє досить ефективно в межах впливу на учасників ринку, особливо необхідно відзначити наявність недостатньо опрацьованого механізму розгляду картельної змови, а також в частині

покарання. У цих умовах розгляд практики різних країн має найважливіше значення.

Для прикладу розглянемо особливості застосування антимонопольного законодавства Мексики щодо розгляду угод між конкурентами, які перешкоджають конкуренції і наносять шкоду споживачам.

Останній перегляд антимонопольного законодавства Мексики призвів до значних змін в програмі боротьби з картелями.

Правопорушення в області картелів в Мексиці тепер вважаються кримінально-караним діянням. Відповідно до Федерального Закону про економічну конкуренцію, обмін інформацією може розглядатися як абсолютна монополістична практика (картель або змова). Основна зміна була в тому, щоб встановити, що обмін інформацією не тільки призвів до фіксації цін, але і показав, що обмін може також мати мету або наслідки, щоб обмежити пропозицію, або виділити ринок. В результаті Федеральний Кримінальний кодекс передбачає від 5 до 10 років в'язниці за антиконкурентний обмін інформацією. На компанії, що порушують законодавство, може бути накладено штраф у розмірі 10 відсотків від річного обороту, що відповідає світовим стандартам.

Щоб зорієнтувати економічних агентів і громадськість на ті елементи, які Федеральна комісія з економічної конкуренції (надалі - Комісія) буде враховувати при оцінці обміну інформацією між економічними агентами були розроблені Керівні принципи з обміну інформацією між конкурентами (надалі - Керівні принципи). Керівні принципи не є юридично обов'язковим документом, але є інформативним інструментом призначеним для широкої громадськості, внаслідок чого, вони написані простим і практичним способом.

Керівні принципи розкривають загальні принципи, які регулюють обмін інформацією і різні механізми, за допомогою яких вони можуть бути здійснені. В них також аналізують потенційні наслідки, які ці обміни можуть мати в умовах конкуренції і доступу до ринків. Для цього, в Керівних принципах перераховані елементи, пов'язані з характером інформації, ринковими умовами

і механізмами для обміну інформацією, які можуть представляти собою дрібні і великі ризики для конкуренції.

Їх мета полягає в тому, щоб сприяти впевненості щодо можливостей Комісії та створити передбачуваність, так щоб економічні агенти могли оцінювати свої власні комерційні або економічні дії, пов'язані з обміном інформацією, з точки зору ризиків, які вони можуть представляти в процесі конкуренції. Керівні принципи пропонують деякі рекомендації для економічних агентів з метою зниження або пом'якшення ризиків для конкуренції, що виникають в результаті обміну інформацією з іншими агентами. Керівні принципи визначають прозорість як доступність інформації на ринках і визнають, що вони зазвичай створюють ефективність для учасників ринку і сприяють розвитку конкуренції. Вони також описують механізм, за допомогою якого громадськість може запитати думку Комісії і запросити персонально керівництво.

У Керівних принципах, зокрема, прямо вказано, що Комісія буде оцінювати обмін інформацією відповідно до кожного конкретного випадку та з урахуванням його особливостей і характеристик. Елементами, які повинні бути проаналізовані, є: характер інформації, яку виявлено, ринкові умови і механізми за допомогою яких обмін інформацією був проведений.

Наприклад, Комісія вважає, що обмін інформацією, пов'язаний з: стратегічним, сучасним, дезагредованим, частим, недавнім або недоступним для всіх агентів на ринку, знаходиться в більшій небезпеці бути визнаним антиконкурентним. Крім того, обмін інформацією, з більшою ймовірністю, породить проблеми для конкуренції у випадку концентрованих ринків з аналогічною часткою ринку і однорідними товарами.

Хоча Керівні принципи були видані тільки в інформаційних цілях і не замінюють Закон, з ними Комісія намагається забезпечити визначеність і заохочення добровільного їх дотримання.

Дослідження міжнародного досвіду щодо запобігання антиконкурентному обміну інформацією між конкурентами є орієнтиром для створення дієвого

механізму його контролю в Україні, що дозволить уникнути багатьох помилок і прорахунків при вдосконаленні антимонопольного законодавства в Україні.

Література

1. Зарубежные практики борьбы с картелями. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.anticartel.ru/practice/inter/625>
2. Guidelines on information exchange between competitors. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://awards.concurrences.com/IMG/pdf/guidelines_on_information_exchange_cofece.pdf